

BRIGITTA DAVIDJANTS

Plahvatus nätsuputkas
ja teisi jutte

Kogumiku esimesed kuus lugu on varem ilmunud ajakirjades Looming ja Edasi. Siin ilmuvad need muudetud kujul.

Toimetanud Triinu Tamm
Korrektuuri lugenud Katrin Kern
Kujundanud Maris Kaskmann

© Brigitta Davidjants ja Loomingu Raamatukogu, 2025
© Kaanefoto. Annela Samuel, 2023

Kolleegium

Toomas Haug, Tiit Hennoste, Maarja Kangro, Lauri Kitsnik, Hasso Krull,
Maria-Kristiina Lotman, Ilona Martson, Mati Sirkel, Elle-Mari Talivee,
Marek Tamm, Jaak Tomberg, Udo Uibo

Toimetus

Harju 1, 10146 Tallinn
Tel: 627 6425
E-post: LR@loominguraamatukogu.ee

Trükkitud Pakett

ISSN 1406-0515
ISBN 978-9916-755-42-6 (trükis)
ISBN 978-9916-755-43-3 (epub)

KUIDAS MA ÄRA EKSISIN

Ootan Kloostri Aidas Stefanit, kes tuleb Kanutiaia näiteringist. Kaks-kümmend minutit hiljem võtan telefoni pihku. „Jah, kohe tulen,“ vastab laps. „Siin on igast plakatid ja mingid verised pildid ja politseinikud. Siin on see suur Vene lipp, ma otsin ust praegu!“

Ja mina kangestun. Käes on 2022. aasta aprill ning hetk veel ja mu laps oleks jalutanud Vene tänava asemel Vene suursaatkonda. Mitte et ta uksest sisenedes automaatselt mõnda Venemaa sõjaväestaapi oleks teleporteerunud, aga oleme ausad – Vene saatkonda ei tahtnud isegi rahuajal sattuda. Vähemalt mitte mina, pärast seda ühte korda, kui seal aastal 2002 poolenisti alaealisena transiitviisat käisin taotlemas ning kaks tundi Laial tänaval lõputus sabas looklesin.

Stefan ise on tüüpiline kaheteistaastane poiss, tundub mulle. Natuke tüütu ja kohutavalt armas. Suur keha ja lapse aru. Hele pea ja väga vali hää. Üldse on mu lapsed häbiväärselt blondid, nii et vahel tundub mulle, et ma näen nendega koos ringi liikudes välja nagu lõunast toodud guvernant.

„Ütle, mis tast saaks, kui meid ei oleks? Või kui ei oleks Google Mapsi?“ ahhetab teine lapsevanem, kui talle helistan ja Stefani linna-seiklustest jutustan.

„Siis ta oleks nagu mina lapsena,“ vastan ma rõõmsalt. „Kas sa teadsid, et vanemad kutsusid mind Sussaniniks?“

Minu eksimisajalugu on pikk ja lai ning Sussaniniks ristisid vanemad mu aastal 1995, kui pidin oma armeenia vanaema viima Tallinna kesk-turu juurest vanalinna külla eesti vanaemale. Ma ei tea, mis mul arus oli, aga lõpuks jõudsime omadega Veerenni, kus ma vaest armeenia memmekest mitu tundi ringi tatsutasin ning kategooriliselt tunnista-mast keeldusin, et mul pole absoluutselt õrna aimugi, kus me asume. Kuidas me sealt lõpuks tulema saime, ma enam ei mäleta. Kahtlustan, et küllap helistasin siiski mõnest telefoniputkast emale. Või mis veel tõenäolisem – küsisin möödujalt teed. Tollal oli see tavaks.

Niisiis, võrdlus surematu XVII sajandi vene talupojaga, kes päästis Vene tsaari Romanovi, juhatades Poola-Leedu väed teadlikult sohu, oli tegelikult täiesti asjakohatu. Üks valusamaid eksirännakuid viib aga hoopis tagasi minu eesti vanaema ja ühe siniste kaantega raamatuni.

Minu eesti vanaema, mamma Õie, oli üks omapärane naine, sale ja suurte lokiidega. Sai veel oma kuuekümnendateski trammis sõimata, et endast noorematele istet ei pakkunud. Kodus endise ARS-i töötajana meile, tüdrukutele, käsitöötunniks kõik vajaminevad sokid ja pajalapid. Tõsi, minuga ta vist enam väga ei viitsinud. „Õed ju sul nii ilusasti heegeldasid,“ imestas käsitööõpetaja Evi – ja mina ei suutnud turtsatust tagasi hoida.

Vanaema naeris kõige ropumate naljade peale, olles samal ajal kõige vagam naine, keda teadsin. Kord imetles ta ajalehes alasti tüdruku pilti – värskelt vabaks saanud Eesti meedias leidus neid igal nurgal –, sest „ta näeb välja, nagu palvetaks“. Samal ajal tegi vanaema mulle läbi lillede vägagi selgeks, kuhu täpselt ei tohi mingil juhul oma kehal käsi asetada. Ja viis mu vististi esimeses või teises klassis Pühavaimu piiblikooli.

Ma oletan nüüd, et tegemist oli 1991. või 1992. aastaga ning Eesti oli just vabaks saamas või just saanud. Meie peret oli hiljuti õnnistatud neljanda lapse ja esimese pojaga ning paljulapselistele peredele mõeldud Lasnamäe korteriga ning vanemad püüdsid kiiremas korras jalgu alla saada. Nii et enamiku ajast elasingi mamma ja vanapapa juures sealsamas vanalinnas, sest vaesed vanavanemad olid saanud sügaval nõukogude ajal uuselamu asemel korteri hoopis Vene tänavale. Korter oli täielik pommiauk, kõik meie pere lapsed, samuti mu ema, kasvasid ruumipuuduse tõttu esikus kapi taga, vanalinn oli täiesti amortiseerunud ning kuuma ilmaga segunesid prügikastide ja kanalisatsiooni lõhn. Põhihitid olid R.E.M-i „Losing my religion“, Army of Loversi „Crucified“ ning kardetavasti mingi Onu Bella õudus.

Tollal käisid vist paljud piiblikoolis, sest 1990. aastate algul tekkis neid – nagu mulle tundub – justkui seeni pärast vihma. Ütleme nii, et pinnas oli soodne – mänguväljakuidki ei olnud, heal juhul kõõlusime vaibakloppimispuudel, rääkimata mingist mõistlikust huvitegevusest. Kui olin esimeses klassis, käisid mingid soomlased meil isegi koolis misjonit tegemas, jättes endast mälestuseks imelise tuutu, kust jalutuskäigul hästi käitunud lapsed võisid loosi tõmmata. Kel vedas, sai kleepeka. Kel vedas rohkem, sai uduka – hägustes toonides nunnu pildi, mis kujutas näiteks ebanormaalselt suurte silmade või käppadega kassipoega. Või koerakutsikat. Või oravat. Jumaluke, kuidas ma neid udukate omanikke kadestasin! Kuni ükskord naeratas õnn mullegi. Pistisin käe loosikotti – ja tõmbasin sealt välja mingi punase

eseme, mille funktsioon mulle hägasaks jäi. Natuke ohtlik tundus see küll, nuga nagu ei olnud, aga otsast siiski üsna terav. Ja ähmaselt tuttav tuli see ette ka – justkui oleks ma midagi sellist kodus näinud. Viisin hinnalise saagi koju, ulatasin uhkelt vanematele, isa häälitse kummaliselt ja ema vajus naerust kägaras põrandale.

Aastaid hiljem sain aru, et tõmbasin kuueaastasena kristlikust loosikotist välja veinikorgitseri. Veel aastaid hiljem sain aru, et küll ilusa, ent täiesti ebapraktilise, sest sealt otsast, kust kinni tuli haarata, oli see üleni ümmargune, mistõttu sõrmedega kusagilt kinni haakida oli peaaegu võimatu.

Kahjuks ei meenu mulle, mis näoga jälgis mu loosiõnne klassijuhataja. Õpetaja Laire oli noor ja moodne, tal oli hele krepitud mullet, liibuv must põlvedeni nahkseelik ja patšokid ning – nagu ma millalgi ajalehest lugesin – mittetoimiv neer. Neerusiirdamine oli tollal nimelt piisavalt ebatavaline, et sellest lehes kirjutada. Minu õpetajale loovutas neeru vististi tema isa. Laire oli meie klassijuhataja ainult esimeses klassis ning ainus normaalne õpetaja, keda mul umbes kümnenda eluaastani tunda õnnestus. Sest teistel õpetajatel oli mu arust meist üsna suva, samuti lasteaiakasvatajatel, kellest mäletan peamiselt suuri lokke ning varba otsas kõlkuvat sussi, kui nad jalg üle põlve istusid. Tihti, kui vanaema mulle kooli järele tuli, leidis ta mu õpetaja süles istumas. Et Lairele võiks aitäh öelda, taipasin ma kahjuks umbes kolmkümmend aastat liiga hilja, siis, kui ta oli juba surnud.

Aga jälle kaldusin ma kõrvale. Ühesõnaga, vanaema pani mu piiblikooli, kus mulle kohutavalt meeldis. Seal oli nii tohutult tore ja hubane. Istusime põrandal patjadel ümber blondi noore naise, kelle nimi mulle paremagi tahtmise juures ei meenu. „Täna räägin ma teile ühe toreda loo,“ ütles naine ning avas pisikese siniste kaantega raamatu, mis kandis lumtavat nime „Piiblilood“.

„Kui vennad olid Joosepi tühja kaevu visanud, istusid nad sinna lähedale einestama. Neile lähenes kaupmeeste karavan, mis oli teel Gileadist Egiptusesse. Nende kaamelid kandsid mitmesuguseid kaupu: vaiku, palsamit ja lõhnaainet.“

Kuulasin ning peaaegu tundsin seda lõhnaainet oma ninasõõrmes, minu kujutelmades rikaste Rootsi sugulaste saadetud Tutti Frutti hõngulist. Aga veel rohkem kui peibutava kõlaga vaiku ja palsamit